

نوروز

نمایانگر خ

دکتر سعید طاووسی مسرور

در نوروز وجود ندارد. در ایام نوروز و تحویل سال نو، شلوغ‌ترین و پرزدحام‌ترین مراکز در کشور پهناور ما عبارت‌اند از: بارگاه‌های مقدس ائمه و امامزادگان (سلام‌الله‌علیهم). ... بنابراین، این نوروزی که امروز ما داریم، نوروز باستانی نیست، نوروز ایرانی است، نوروز ملت مسلمانی است که از قالب این مراسم کهن، توانسته است برای خود سرمایه‌ای فراهم کند و به سمت هدف‌های خود پیش برود.» رهبری انتخاب نوروز برای شروع سال را نشان‌دهنده‌ی خوش‌ذوقی ایرانیان دانسته است: «اول سال را اول فصل بهار انتخاب کرده‌ایم، در حالی که مسیحیان، اول زمستان را اول سال قرار می‌دهند! ... به هر حال ما اول بهار را اول سال خودمان قرار داده‌ایم که این هم یک ذوق و سلیقه‌ی ایرانی است. اول بهار، اول رویش طبیعت، اول بیداری باغ و بوستان و اول بالندگی همه موجودات زنده است. این بهار از زمستان است که وقت مردن و انجماد طبیعت و گیاه و نباتات است.» (بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در حرم رضوی، ۱/۱/۱۳۷۷).

آیت‌الله‌العظمی مکارم‌شیرازی نیز، عید نوروز را بیانگر خوش‌ذوقی ایرانیان می‌داند و چنین توصیه می‌کند: «صله‌رحم، دیدوبازدید، کمک‌کردن به نیازمندان و پاک‌کردن اختلافات و کینه‌ها از دل در ایام نوروز، بسیار پسندیده و نیکوست و هر چه مراسم و دیدوبازدیدها ساده‌تر و باصفا‌تر باشد، خداوند راضی‌تر است. در فصل بهار، جهان آفرینش حیات نوینی به خود می‌گیرد و بشر نیز می‌تواند با پاک‌کردن دل، حیات جدید و فعالیت تازه‌ای را آغاز کند. از نکات مثبت این ایام، پاک‌کردن ظاهر، خانه و لباس و غیره و مهم‌تر از همه پاک‌کردن دل‌ها از اختلافات و کینه‌هاست» (برگرفته از بیانات ایشان در آخرین جلسه‌ی درس خارج در سال ۱۳۸۷).

از نظر **آیت‌الله‌العظمی سیستانی**، نوروز عیدی تشریعی مانند عید فطر و قربان نیست، اما از برخی روایات اهمیت نوروز استفاده می‌شود و عید گرفتن آن بدعت نیست (بنا بر استفتایی از ایشان). در منابع روایی شیعه و سنی روایاتی در فضیلت نوروز وارد شده است. **شیخ صدوق** در کتاب «من لا یحضره الفقیه»، یکی از کتب اربعه و از معتبرترین مجموعه‌های حدیثی شیعه، روایت کرده است که برای امیرالمؤمنین (ع) در نوروز هدیه‌ای آوردند

یکی از رویکردهای مرتبط با هویت ملی در تقویم مناسبت‌ها، القای تقابل گرمی‌داشت این مناسبت‌ها با مناسبت‌های مذهبی است، در حالی که هویت امروز ما ترکیبی از هویت اسلامی و شیعی و هویت ایرانی است و مناسبت‌های ایرانی هم با همین هویت اسلامی و شیعی آمیخته شده‌اند، چنان‌که در بیانات رهبر

معظم انقلاب اسلامی در حرم مطهر رضوی در اول فروردین ۱۳۹۴ آمده است: «ایرانی زیرک مسلمان، نوروز باستانی را با عقیده‌ی خود و به شکل دلخواه خود، تغییر داد، قالب نوروز و صورت نوروز را نگه داشت، محتوای آن را عوض کرد. نوروز باستانی، نوروز پادشاهان بود، فرصتی برای سلاطین و حکام مستبد بود، برای اینکه شکوه خود و عظمت ظاهری خود را به رخ ملت‌ها بکشاند و بنشینند از آن‌ها هدیه بپذیرند. حتی در زمان بنی‌امیه و بنی‌عباس که نوروز به دربارهای خلافت اموی و عباسی وارد شد، همان رفتار و سیره‌ی پادشاهان و کسرایان فارسی باستان در دربار آن‌ها عمل می‌شد. اما ایرانی مسلمان، این نظم و قالب را به‌نفع خود تغییر داد. اگرچه این تغییر به‌صورت دفعی انجام نگرفته است، اما شما امروز بعد از گذشتن قرن‌ها مشاهده می‌کنید که نوروز بهانه و وسیله‌ای است برای ارتباط قلبی میان مردم و میان مبدأ عظمت و عزت، یعنی ذات مقدس باری تعالی. در نوروز ایرانی، حقیقت نوروز یک حقیقت مردمی است، مردم به‌مناسبت نوروز با یکدیگر با صفا و محبت رفتار می‌کنند، به یکدیگر تبریک می‌گویند و هدیه می‌دهند. رسم و سنت باستانی و پادشاهی، امروز بعد از گذشت سال‌ها و قرن‌ها

ایمانیه! اول سال را اول فصل بهار انتخاب کرده‌ایم، در حالی که مسیحیان، اول زمستان را اول سال قرار می‌دهند! این هم یک ذوق و سلیقه‌ی ایرانی است. اول بهار، اول رویش طبیعت، اول بیداری باغ و بوستان و اول بالندگی همه موجودات زنده است. این بهار از زمستان است که وقت مردن و انجماد طبیعت و گیاه و نباتات است.

www.iranian.history

روش ذوقی ایرانیان

و آن حضرت فرمود: «هر روز ما را نوروز کنید.» مشابه این روایت با کمی اختلاف در «التاریخ الکبیر» از تألیفات محمد بن اسماعیل بخاری، «دعائم الاسلام» قاضی نعمان مغربی و «شرح نهج البلاغه» ابن ابی الحدید آمده است و از این روایات چنین برمی آید که برای آن حضرت (ع) فالوده یا حلوا هدیه آورده بودند. محقق محترم، مهدی مهریزی که درباره روایات مربوط به نوروز تحقیق کرده است، می نویسد: «روایتهای وارد شده در مخالفت با نوروز به هیچ روی قابل تأیید و اعتبار نیستند. در روایتهای موافق (به جهت شواهد و قرائن) می توان گفت که اصل آیین نوروز مورد امضا و تأیید است» (نوروز در روایات اسلامی، فصلنامه علوم حدیث، شماره ۱۵، بهار ۱۳۷۹).

در منابع روایی شیعه، اعمالی نیز برای این روز ذکر شده، از جمله شیخ طوسی در کتاب شریف «مصباح المتهدج» از معلی بن خنیس روایت کرده است که امام صادق (ع) در نوروز فرمود: «در نوروز غسل کن و تمیزترین لباس را بپوش و بهترین عطر را استفاده کن و این روز را روزه باش. پس چون از نماز ظهر و عصر و نافله های آن فارغ شدی چهار رکعت نماز بگزار، یعنی هر دو رکعت به یک سلام؛ و در رکعت اول بعد از حمد، ده مرتبه سوره «إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ...» را بخوان و در رکعت دوم بعد از حمد، ده مرتبه سوره «قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ...» و در رکعت سوم بعد از حمد، ده مرتبه سوره «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ...» و در رکعت چهارم بعد از حمد، ده مرتبه «قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ...» و «قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ...» را بخوان و بعد از نماز به سجده شکر برو و دعا کن تا گناهان پنجاه سال تو بخشیده شوند.»

مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در پاسخ به استفتایی چنین گفته اند که تمام اعمال نوروز را به قصد رجاء انجام دهید. البته این فتاوی رهبری نباید به عنوان مخالفت ایشان با نوروز تفسیر شود، زیرا علاوه بر آنچه در ابتدای این نوشتار آمد، به صراحت درباره نوروز نظر داده اند: «عید نوروز هم حقیقتی است. ما با عید نوروز موافقیم. کسی خیال نکند که عید نوروز از لحاظ اسلامی چیز بدی است؛ هر کس چنین تصویری بکند، واقعاً اشتباه کرده است. اسلام، عید نوروز را رد نکرده است» (بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار با مدیران مراکز سازمان صداوسیما جمهوری اسلامی

ایران در استان ها، ۱۳۷۰/۱۲/۷).

در مفاتیح الجنان علاوه بر غسل، روزه و نماز، اعمالی برای نوروز آمده است: در غیر کتب مشهوره روایت کرده اند که در وقت تحویل سال، این دعا را بسیار بخوانند و بعضی سیصد و شصت و شش مرتبه گفته اند: «یا مُحَمَّدُ الْخَوْلِ وَ الْأُخْوَالِ، حَوْلَ خَالِنَا إِلَى أَحْسَنِ الْحَالِ.» و به روایت دیگر چنان که در «زاد المعاد» علامه مجلسی (رضوان الله علیه) آمده است: «يَا مُقَلَّبَ الْقُلُوبِ وَ الْأَبْصَارِ يَا مُدَبِّرَ اللَّيْلِ وَ النَّهَارِ يَا مُحَوِّلَ الْحَوَالِ وَ الْأَحْوَالِ، حَوْلَ خَالِنَا إِلَى أَحْسَنِ الْحَالِ» و چون چنین کنی، گناهان پنجاه ساله تو آمرزیده شود؛ و بسیار بگو «يَا ذَا الْجَلَالِ وَ الْإِكْرَامِ.»

امام خمینی (ره) خود در نوروز این دعای وارد شده در «زاد المعاد» (يَا مُقَلَّبَ الْقُلُوبِ وَ الْأَبْصَارِ يَا مُدَبِّرَ اللَّيْلِ وَ النَّهَارِ يَا مُحَوِّلَ الْحَوَالِ وَ الْأَحْوَالِ، حَوْلَ خَالِنَا إِلَى أَحْسَنِ الْحَالِ) را می خواندند و در توضیح آن گفته اند: «تمام قلوب و تمام ابصار و بصیرت ها در دست خدای تبارک تعالی و ید قدرت اوست. اوست که تدبیر می کند جهان را، لیل و نهار را و اوست که قلوب را متحول می کند و بصیرت ها را روشن می کند و اوست که حالات انسان را متحول می کند» (پیام نوروزی امام خمینی (ره) به ملت ایران در ۱ فروردین ۱۳۶۱)؛ «تحویل حال الی احسن الحال این است که ان شاء الله در این سال نو ما تغییرات روحی بدهیم، یعنی واقعاً تحول برایمان حاصل بشود» (آخرین پیام نوروزی امام خمینی (ره) به ملت ایران در ۱ فروردین ۱۳۶۸)؛ و این گونه دعا می کنند: «خدایا، ما را در این سال نواز این حالی که داریم عوض کن. ما گرفتار هواهای نفسانی هستیم و تو می دانی و تو می توانی ما را نجات بدهی. ... روح ما را هم متحول کن به یک روحی که مورد رضایت تو باشد» (پیام نوروزی امام خمینی (ره)، ۱ فروردین ۱۳۶۵).

اولین شعر دیوان امام خمینی (ره) نیز درباره نوروز است:

باد نوروز وزیده است به کوه و صحرا
جامه عید بپوشید، چه شاه و چه گدا
همه در عید به صحرا و گلستان بروند
من سرمست ز میخانه کنم رو به خدا
عید نوروز مبارک به غنی و درویش
یار دلدار، ز بتخانه دری را بگشا